

Handläggare
Eva Svedman
Telefon: 076-12 10 320**Till**
Östermalms stadsdelsnämnd,
sammanträde 2014-03-13

Överskuldsättning i kreditsamhället - (SOU2013:78)

Svar på remiss till kommunstyrelsen dnr: 001-64-2014

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som svar på remissen och att översända detsamma till kommunstyrelsen.

Göran Månsson
stadsdelsdirektör

Jan Rönnberg
avdelningschef

Sammanfattning

I ärendet svarar förvaltningen på remissen *Överskuldsättning i kreditsamhället* från Regeringskansliet. Regeringen gav under våren 2012 en utredare i uppdrag att föreslå en åtgärdsinriktad strategi för att motverka skuldsättning och att analysera problem som skuldsättning medför, för den enskilde, anhöriga, specifikt för barn och unga i skuldsatta familjer samt göra en kartläggning av orsaker till allvarlig skuldsättning. Förvaltningen är positiv till utredningens förslag som helhet och menar att förslagen ger ett förstärkt konsumentskydd. Förvaltningen ser också positivt på att utredarna tagit upp barns och ungas situation vad gäller överskuldsättning, både vad gäller förbehållsbeloppsberäkningen då föräldrarna har utmätning och förslaget om att utöka information och utbildning till ungdomar. Även förslagen som har till avsikt att minska antalet s.k. evighetsgäldenärer ser förvaltningen som viktiga redskap i arbetet med budget och skuldrådgivning.

Östermalms stadsdelsförvaltning föreslår stadsdelsnämnden att godkänna förslagen i remissen *Överskuldsättning i kreditsamhället* i dess helhet.

Bakgrund

Remissen *Överskuldsättning i kreditsamhället* från

Regeringskansliet inkom från kommunstyrelsen den 22 januari med en begäran om yttrande till senast den 21 februari 2014. Yttrandet har sänts till kommunstyrelsen som ett kontorsutlåtande i överenskommelse med borgarrådssekreterare på Finansroteln.

Remissen har sänts till ett stort antal kommuner, myndigheter, organisationer och lärosäten. Utöver Östermalms SDN ska remissen besvaras av Enskede-Årsta-Vantör SDN, socialnämnden och stadsledningskontoret i Stockholms stad.

Under våren 2012 beslutade regeringen att tillsätta en särskild utredare med uppdraget att föreslå en åtgärdsinriktad strategi för att motverka skuldsättning. I uppdraget ingick också att analysera problem som skuldsättning medför, för den enskilde, anhöriga, specifikt för barn och unga i skuldsatta familjer. Därutöver skulle en kartläggning göras av orsaker till allvarlig skuldsättning. I början av sommaren tillsattes Anna Hedborg som utredare. Därtill anställdes ett antal medarbetare med olika uppdrag i utredningsarbetet. Utredningen har biträtt av experter från olika sektorer i samhället och information har inhämtats bl a från organisationer, myndigheter och företag. Kunskaper har också inhämtats från litteratur inom området.

Ärendet

Kap. 1 Konsumtion och krediter

Synen på konsumtion och krediter har förändrats och växlat över tid. I modern tid har regleringar och lagstiftning, i form av t ex skuldsaneringslagen, tillkommit som skydd för personer som drabbats av överskuldsättning. Forskning och undersökningar visar att många individer har bristande färdigheter i räkning, svaga finansiella kunskaper som leder till irrationella beslut.

Kap 2. Överskuldsättning i Sverige

Det finns inte någon allmän och vedertagen definition av överskuldsättning. Utredningens slutsats är att flera olika indikatorer som t ex obetalda fordringar, skuldsanering, enkäter och skuldkvoter behöver ingå för att kunna definiera överskuldsättning. Därutöver är överskuldsättning ett problem med olika grader av allvar. En aspekt som anger graden av allvar är hur länge man har varit överskuldssatt.

Orsaker och konsekvenser av överskuldsättning

Enligt forskningen går det inte att ange en särskild faktor till överskuldsättning, många olika faktorer samverkar, alltifrån okunskap till ett svagt socialt nätverk. Forskningen visar också att

överskuldssatta personer har en sämre hälsa än andra och de beskriver även en känsla av maktlöshet.

Hushållens skuldsättning

Svenska hushåll är högt skuldssatta, såväl i historiskt som i ett internationellt perspektiv. Utredningen visar dock att de största lånen är mycket starkt koncentrerade till dem med de högsta inkomsterna.

Överskuldssättning bland hushållen

För de som har skulder hos Kronofogdemyndigheten saknar de flesta eftergymnasial utbildning, är ensamstående och bor i hyresrätt i högre utsträckning i befolkningen i allmänhet och de har lån i mindre utsträckning än andra hushåll, vilket troligen beror på att kreditprövningen fungerar tillfredsställande. Skulderna hos kronfogden är tydligt förknippade till låga inkomster och att många har varit skuldssatta under lång tid. Utredningen pekar på ytterligare riskfaktorer bl a sjukdom, arbetslöshet, brist på bostäder och utvecklingen på kreditmarknaden

Kapitel 3. Kreditsamhällets infrastruktur

En viktig slutsats enligt utredarna är att det finns flera förhållanden på kreditmarknaden som inte regleras på ett bra sätt. Bland annat rör det sig om marknadsöverföring av krediter, att krediter förekommer standardmässigt vid betalning och att priset på krediter är otydligt. Både de privata som de offentligrättsliga systemen bidrar till överskuldssättning.

Kapitel 4. Situationen för barn och unga

Det finns inte mycket forskning om barns situation i varken skuldssatta eller överskuldssatta hushåll. Utredningen fokuserar på områden som bör förbättras för att underlätta för barn och unga.

Barn under 18 år

Flera lagändringar har gjorts för att motverka skuldsättning av barn under 18 år. Trots lagändringar misstänker Kronofogdemyndigheten att omyndiga skuldsätts varje år, dock ett fåtal.

Barn till skuldssatta föräldrar

Se tabell sidan 21 i ärendet.

Ungdomar 18-25 år

Åldersgruppen är generellt underrepresenterad hos Kronofogdemyndigheten, men är överrepresenterade för skulder under 20 tkr, snabblåneskulder. Ungdomars kunskaper om privatekonomi är mycket låga och en satsning på ökad förståelse och kunskap inom dessa områden är av särskild stor vikt.

Kapitel 5. Strategi mot överskuldssättning

Utredningen har funnit fyra områden som framstår som särskilt angelägna att utveckla för att skydda konsumenter som är skuldssatta och tappat kontrollen i livet och de som är i riskzonen för att hamna där.

- 1) Starkt konsumentskydd genom lagstiftning och tillsyn.
- 2) Att öka förutsättningarna för att följa och förstå hur skulder och risker faktiskt utvecklas är grundläggande för statsmakternas insatser i framtiden.
- 3) En skuld som har varit föremål för verkställighet hos Kronofogdemyndigheten sedan 15 år utan att vara slutbetald ska omfattas av slutlig preskription, också en del regler som ska göra det lättare att klara av att betala av skulden innan de 15 åren gått, t ex rätten att under verkställighet få betala av på kapitalet före räntor och avgifter.
- 4) Barn och unga behöver särskilt uppmärksammas.

Utredningens huvudsakliga förslag till Strategi mot överskuldsättning

Ramverk och tillsyn för betalningsmoral byggd på ökad balans mellan kreditmarknadens parter

För att åstadkomma större balans mellan kreditgivare och kredittagare föreslås följande åtgärder:

- Ökade resurser till Konsumentverket och eventuell skärpning av lagstiftningen.
- Förändring av lagarna om ocker.
- Sanktionsavgift vid bristande kreditprovningar.
- Utredning av fler kreditupplysningsuppgifter skulle förbättra kreditbedömningsunderlaget.
- Övervägande om praktiska lösningar för att kunna genomföra förslag om månadsinkomstuppgifter.
- Samverkan mellan Kronofogdemyndigheten och andra myndigheter bör etableras.

Kunskap och stöd

Följande insatser föreslås för vidgad kunskap och annat stöd till dem som är eller riskerar att bli överskuldssatta:

- En mer kraftfull och likvärdig Budget- och skuldrådgivning över hela landet.
- Försöksverksamhet med saneringslån.
- Ekonomiakut.
- Finansiella folkbildningsuppdrag.
- Stöd för gäldenärer att kontrollera fordringars giltighet.
- Statistik och forskning

Svårt skuldsatta sedan lång tid

För att i någon mån lindra livstidsstraff och öka möjligheterna till att bli skuldfri på sikt förslås:

- Att en slutgiltig preskription införs efter drygt 15 år för fordringar som fastställts av Kronofogdemyndigheten eller domstol.
- Den slutgiltiga preskriptionstidens startpunkt bör inträffa tre månader efter fastställelse och preskriptionstiden föreslås vara 15 år i normalfallet och 20 år för fordringar mellan privatpersoner och om skulden grundar sig på brott.
- Avräkning på skuld bör först ske på kapitalbeloppet och därefter på räntor och avgifter.
- Kallelse på okända borgenärer. Kronofogdemyndigheten ska kunna kalla okända borgenärer och begära att de skriftligen anmäler sina fordringar till myndigheten.
- Frivilliga överenskommelser och separat ackord. I en tidigare utredning förslogs att privatpersoner, i likhet med vad som gäller för ackord för juridiska personer vid en konkurs eller en företagskonstruktion, vid domstol med kvalificerad majoritet bland borgenärerna skulle kunna genomdriva ackord. Utredningen anser att förslaget bör genomföras.

Barn och ungdomar

Det är viktigt för ungdomar att lära sig förstå vad de kommer att möta, ur en ekonomisk synvinkel, när det blir myndiga. Därför förslår utredningen:

- Ökade kunskaper i skolan om ekonomi.
- Höjt förbehållsbelopp med löneutmätning.
- Avskaffa det solidariska skadeståndsansvaret för barn och unga.
- Betalkort utan kredit till barn. Utredningen menar att även barn ska omfattas av EU- direktivet som föreslår ett förbud mot att koppla kontot till en kontokredit.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom socialtjänstavdelningen i samverkan med verksamheten budget- och skuldrådgivning och har på sedvanligt sätt behandlats i förvaltningsgrupp.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen har tagit del av den sammanfattade remissen Överskuldsättning i kreditsamhället. Förvaltningen är positiv till utredningens förslag som helhet och specifikt förslagen som rör ”Ramverk och tillsyn för en betalningsmoral byggd på ökad balans

mellan kreditmarknadens parter”, vilka medför ett förstärkt konsumentskydd.

Förvaltningen ser också positivt på att utredarna tagit upp barns och ungas situation vad gäller överskuldsättning, både vad gäller förbehållsbeloppsberäkningen då föräldrarna har utmätning och förslaget om att utöka information och utbildning till ungdomar. Även förslagen som har till avsikt att minska antalet s.k. evighetsgäldenärer ser förvaltningen som viktiga redskap i arbetet med budget och skuldrådgivning.

Östermalms stadsdelsförvaltning föreslår stadsdelsnämnden att godkänna förslagen i remissen *Överskuldsättning i kreditsamhället* i dess helhet.

Bilagor

1. Remissen, Överskuldsättning i kreditsamhället, dnr 001-64-2014. Bilagan är utredningens sammanfattning. Hela utredningen är drygt 300 sidor.